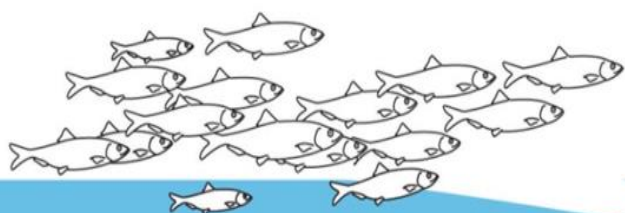

Hygienplan för vattenbruksanläggningar

Jordbruksverket vill tacka Cefas (Center for Environment, Fisheries & Aquaculture Science) i Storbritannien för att vi fått använda deras *Finfish biosecurity measures plan* som mall och inspiration i framtagandet av detta dokument.

Detta dokument går att ladda ner från
www.jordbruksverket.se

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

Namn på anläggning

Adress till anläggning

Anläggningsnummer

(enligt Jordbruksverkets centrala vattenbruksregister, CVR)

Inledning

Alla vattenbruksanläggningar inom EU ska tillämpa en god hygienpraxis enligt rådets direktiv 2006/88/EG¹. Direktivet är införlivat i Jordbruksverkets föreskrift; *Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhälsokrav för djur och produkter från vattenbruk*. Detta innebär att biosäkerhetsåtgärder ska vidtas på vattenbruksanläggningar för att minimera risken för att sjukdomar förs in på anläggningen och sprids.

Biosäkerhet omfattar olika åtgärder som förebygger smittspridning mellan djur och mellan djur och människor. Biosäkerhet bör tillämpas i alla led i produktionen, från uppfödning eller inköp av djur till slakt eller utsättning. En viktig biosäkerhetsåtgärd som alla vattenbruksanläggningar ska vidta är att ta fram en hygienplan och hålla denna uppdaterad. Hygienplanen ska beskriva hur man arbetar med biosäkerhetsåtgärder på vattenbruksanläggningen idag och vilka biosäkerhetsmål man har satt för verksamheten. Hygienplanen kommer att kontrolleras av den behöriga myndigheten i samband med ett offentligt kontrollbesök.

Det är viktigt att en hygienplan är framtagen och anpassad till varje vattenbruksanläggning. Detta är för att alla vattenbruksanläggningar har olika förutsättningar och behov vad gäller förebyggande åtgärder.

Syftet med detta dokument är att hjälpa dig som vattenbrukare att utforma din egen hygienplan som är anpassad till just din anläggning. Det finns flera exempel och förlag på åtgärder som du kan välja att arbeta med för att förbättra smittskyddet på anläggningen. Finns det redan en hygienplan på vattenbruksanläggningen som beskriver hur ni arbetar med smittskydd och hur ni uppfyller kravet på god hygienpraxis så går det bra att även fortsätta att använda den.

¹ Rådets direktiv 2006/88/EG om djurhälsokrav för djur och produkter från vattenbruk och om förebyggande och bekämpning av vissa sjukdomar hos vattenlevande djur

Biosäkerhetsansvarig

Varje vattenbruksanläggning bör utse en biosäkerhetsansvarig. Denna person är ansvarig för att upprätta och uppdatera anläggningens hygienplan. Personen ska även se till att åtgärderna som preciserats i hygienplanen genomförs i samarbete med de andra anställda på anläggningen. Det kan också vara bra att utse en ställföretande biosäkerhetsansvarig som kan hoppa in när den ordinarie personen inte är på plats.

Biosäkerhetsansvarig (namn och telefonnummer)

Stf. Biosäkerhetsansvarig (namn och telefonnummer)

Veterinär

En veterinär som har kunskap om djurhälsa hos vattenlevande djur bör vara kopplad till anläggningen. I det fall man önskar kan anläggningen också ansluta sig till en djurhälsoorganisation som kan vara behjälplig vid behov.

Veterinär (namn och telefonnummer)

Djurhälsoorganisation (namn och telefonnummer)

Utbildning

För att på bästa sätt kunna arbeta med förebyggande biosäkerhetsåtgärder krävs kunskap. Alla som arbetar på vattenbruksanläggningen bör därför ha grundläggande kunskap om:

- sjukdomar som kan infektera djuren på odlingen,
- kliniska symtom på vanliga sjukdomar,
- på vilket sätt sjukdomar kan spridas,
- vilka arter som kan vara mottagliga för vissa sjukdomar och
- vilka andra yttre faktorer som kan leda till ett sjukdomsutbrott.

Genom att kontinuerligt utbilda personal och hålla deras kunskap aktuell förbättras chansen att sjukdomar förebyggs och upptäcks i ett tidigt skede.

Det finns många källor till kunskap. Här är några exempel:

- Kurser om djurhälsa och djursjukdomar
- Böcker om djurhälsa och djursjukdomar
- Nyhetsbrev och tidningar
- Seminarium och mötestillfällen som anordnas av hälsoorganisationer, forskning eller myndigheter
- Veterinär och hälsoorganisationer
- Konferenser
- Internet

Biosäkerhetsexempel 1

All personal på Laxsson AB ska ha genomfört minst en grundläggande kurs om djurhälsa och djursjukdomar. Personalen ska ha grundläggande kunskap om de sjukdomar som kan infektera djuren på anläggningen och vilka symtom som är kopplade till dessa sjukdomar samt hur man ska arbeta för att minimera risken för att en sjukdom förs in och sprids på anläggningen.

Identifiera risker i samband med förflyttning av djur

Att flytta levande djur mellan anläggningar utgör den största risken för att föra in eller sprida sjukdomar. I det fall du behöver köpa in levande djur eller rom kan du överväga följande för att minimera riskerna:

- Var noga med valet av leverantör. Var säker på att djuren omfattas av regelbundna veterinärbesök och provtas för de sjukdomar som dina djur kan smittas av.
- Kräv att få se dokumentation som visar att djuren är kontrollerade och provtagna och var noga med att leverantören kan visa var djuren ursprungligen kommer ifrån.
- Försäkra dig om att djuren inte visar symtom på sjukdom eller har ett avvikande beteende vid leverans.
- Be transportören att visa dokumentation på var vattnet i transportbilen är taget ifrån och när bilen senast desinfekterades.
- Håll de nyanlända djuren eller rommen separat från dina andra djur till du är försäkrad om att djuren mår bra.
- Desinfektera rom innan den kommer i kontakt med andra djur på anläggningen.

Biosäkerhetsexempel 2

Vi på Laxsson AB kommer att göra en riskanalys och jämföra olika leverantörer innan vi väljer vem vi ska köpa djur av.

Innan vi köper djur från en leverantör så kommer vi begära en kopia av deras hygienplan och ett intyg som preciserar djurens ursprung.

Vi kommer att utreda om det finns möjlighet att hålla de nya djuren helt separata från resten av odlingen tills vi är säkra på att de mår bra.

Identifiera risker i samband med vardagliga situationer

Oftast utgör förflyttningar av levande djur den största risken för att föra in och sprida sjukdomar på en vattenbruksanläggning. Det finns dock även andra rutiner och situationer som kan leda till smittspridning och dessa bör identifieras i hygienplanen.

Förslag på vardagliga rutiner och förhållanden som kan leda till smittspridning:

- Användning av utrustning och bilar som delas med andra byggnader, odlingsområden eller anläggningar.
- Mottagning av exempelvis besökare, veterinärer, kontrollanter och leverantörer.
- Hantering eller utebliven hantering av skadedjur, fåglar och andra predatorer.
- Hantering av inkommande och utgående vatten.
- Extrema väder.
- Förekomst av sport- eller yrkesfiske i området.
- Hantering av djurtransporter.
- Hantering av döda djur.

Biosäkerhetsexempel 3

Vi på Laxsson AB ska gå igenom alla rutiner kring hantering av djuren på anläggningen så att vi ska kunna identifiera riskmoment som kan leda till att sjukdomar förs in eller sprids.

Vi ska se över besöksrutinerna och se om vi skulle kunna förbättra dessa så att risken för att föra in sjukdomar minskar.

Förebyggande åtgärder

När riskerna för att föra in och sprida sjukdomar på anläggningen identifierats kan man börja arbeta med förebyggande åtgärder. Den biosäkerhetsansvariga bör sammanställa de planerade åtgärder som ska vidtas på anläggningen och se till att alla på anläggningen förstår dem och börjar arbeta enligt dessa.

Förslag på förebyggande åtgärder kan vara:

- Regelbundna kontroller av djurens hälsa för att tidigt upptäcka misstankar om sjukdom.
- Utbilda personalen så att de har kunskap om sjukdomar, symtom på sjukdomar och hur man ska arbeta för att minimera risken för att föra in och sprida sjukdomar.
- Begränsa anläggningens tillgänglighet för besökare till behörig personal och godkända besökare.
- Ha information om biosäkerhet tillgänglig för besökare.
- Dela in anläggningen i olika zoner där arbetsmaterial, utrustning, foder och djur hålls helt separata.
- Införa arbetskläder.
- Införa regelbundna rengörings- och desinfekteringsrutiner.
- Möjliggöra för transporter att desinfektera bil och utrustning innan de får tillträde till anläggningen.
- Erbjuder skyddskläder till besökare.
- Avlägsna döda djur så snabbt som möjligt, helst dagligen enligt särskild plan. Vid sjukdomsförekomst bör de avlägsnas oftare.
- Föra loggbok över alla djurförflyttningar, desinfekteringsomgångar, besökare med mera.
- Hålla fodret torrt och på ett sätt så att inga skadedjur kan komma i kontakt med det.
- Regelbundet följa upp biosäkerhetsåtgärderna och rutiner på anläggningen.

Biosäkerhetsexempel 4

För att minimera risken för att få in sjukdomar till anläggningen kommer vi på Laxsson AB, innan vi köper levande djur från ett annat land, noggrant undersöka vilka provtagnings- och kontrollrutiner som finns på anläggningen som vi vill köpa djur ifrån.

Vi kommer inte ta emot djur som visar kliniska symtom vid leverans.

Vi kommer bara att släppa in personal och förbokade besökare på anläggningen. Vi kommer att erbjuda besökare skyddskläder och informera dem om våra biosäkerhetsrutiner innan de går in i lokaler eller på riggar där djuren hålls.

Vi kontrollerar djurens hälsa varje dag och avlägsnar döda djur så fort det går. De döda djuren fryses ner och skickas sedan på destruktion. Antalet döda djur skrivs alltid upp i anläggningens journal.

Allt foder ska hållas i ett separat utrymme där det är torrt och så att inga möss, råttor eller annan ohälsa kan komma i kontakt med det.

Anläggningen delas in i zoner som är välmarkerade och avgränsade med antingen väggar, dörrar eller korridorer.

Vi har olika arbetskläder och utrustning i de olika zonerna som anläggningen är uppdelad i. Innan man går in i en ny zon så ska man byta kläder och tvätta händerna.

Alla bilar och djurtransporter måste desinfekteras innan de kör in på anläggningen eller parkeras utanför anläggningen.

All utrustning och alla lokaler ska vara noga desinfekterade efter att djuren lämnat anläggningen och innan nya djur sätts in på anläggningen.

Beredskapsplan

En beredskapsplan kan vara en del av din hygienplan. Beredskapsplanen beskriver vilka problem som kan uppstå på en anläggning och en tydlig lösning på problemen. Det är också bra att tydliggöra vem på anläggningen som är ansvarig för att åtgärda vissa problem. All personal bör ha mycket god kunskap om vad som står i beredskapsplanen och då veta hur de ska agera och vilka åtgärder de ska vidta i olika problemsituationer. Beredskapsplanen ska beskriva hur man går tillväga vid problem och ersätter därför inte kravet på journalföring.

När problem på anläggningen uppstår så ska de dokumenteras i en journal eller loggbok. Hur problemen åtgärdas ska också beskrivas.

Förslag på innehåll i beredskapsplanen:

Identifiering av ett problem

För att tidigt identifiera problem ska djurens hälsa kontrolleras och dokumenteras regelbundet. Även andra problem på anläggningen ska dokumenteras. Informationen ska sedan nå den biosäkerhetsansvariga eller annan ansvarig person som kan besluta om hur man ska gå vidare. Detta tillvägagångssätt gör att åtgärder kan vidtas så snabbt som möjligt.

Identifiering av ett problem som orsakas av en känd sjukdom eller parasit

För flera sjukdomar finns behandling och vaccin att tillgå på marknaden. Dessa behandlingar ska utföras enligt de rekommendationer som finns. Denna hygienplan bör innehålla information om de sjukdomar eller parasiter som är troligast att du kommer att påträffa och en beskrivning av vilka åtgärder som ska vidtas om djuren insjuknar. Överväg om du behöver kontakta en veterinär eller djurhälsoorganisation för mer information eller rådgivning. Behöver du få läkemedel utskrivet, hjälp med kvarstående problem eller tips om förebyggande åtgärder kan du kontakta en veterinär.

Identifiering av problem som är allvarliga och där dödlighet förekommer som inte kan förklaras

Informera Jordbruksverket eller din veterinär så snabbt som möjligt.

Begränsa spridningen av problemet

Om du misstänker att djuren blivit sjuka ska du vidta åtgärder för att begränsa spridningen av smittan på anläggningen snartast. Detta arbete underlättas om anläggningen delats upp i olika zoner.

Hantering av döda djur

I de fall där djur dött till följd av en sjukdom eller om det förekommit dödlighet på anläggningen av andra anledningar är det viktigt att det finns rutiner över hur dessa djur ska omhändertas. Information om alternativ på omhändertagande kan du hitta på Jordbruksverkets hemsida. Du kan också ringa till Jordbruksverket på 036-15 50 00 eller kontakta din kommun.

Biosäkerhetsexempel 5

När det förekommer kliniska symtom på fler än en procent av djuren i en kasse eller bassäng ska detta dokumenteras i journalboken. Vi kommer att utreda alla möjliga orsaker till symtomen. Vi kommer att dokumentera utredningen och ta reda på om symtomen orsakats av sjukdom, miljöpåverkan, felaktig hantering eller annan orsak.

Vi på Laxsson AB kommer också att införa rutiner för hur döda djur ska hanteras och se till att det finns möjligheter att förvara döda djur på ett sätt så att det inte finns någon risk för att de sprider smittor eller drar till sig ohyra.

Vi kommer inte flytta djur som är smittade av en sjukdom mer än vad som är absolut nödvändigt, exempelvis för att kunna behandla djuren, isolera dem eller skicka iväg dem för analys.

Ska djuren behandlas med läkemedel så kommer vi först ta kontakt med en veterinär och sedan följa de rekommendationer som veterinären ger.

Om inte behandling med läkemedel eller annan behandling leder till att djuren tillfrisknar eller om vi misstänker att djuren har en anmälningspliktig sjukdom så kontakter vi Jordbruksverket eller en veterinär så snart som möjligt.

Mall till Hygienplan som du kan fylla i

Den här mallen innehåller samtliga delar som en hygienplan ska innehålla. Välj själv om du vill använda mallen eller någon annan form av dokumentation som innehåller minst de delar som beskrivs här.

Mallen kan du hitta i elektronisk form på
www.jordbruksverket.se/vattenbruk

Användbara kontakter

	DJURHÄLSOORGANISATION	VETERINÄR
NAMN		
FÖRETAGSNAMN		
TELEFON		
FAX		
E-POST		
ADRESS		

Utbildning av personal

[illegible]

Identifiera risker i samband med förflyttning av djur

Förslag på innehåll

Inköp av djur som kommer från en anläggning med okänd sjukdomshistorik.
Inköp av djur från annat land eller annat vattensystem.
Intag av djur från vilda bestånd.
Inköp och hållande av olika arter.
Brist på dokumentation och djurens hälsa, ursprung och hälsokontroller hos leverantör och transportör.
Användning av transporter som levererar till andra odlingar.
Användning av transporttjänster från tredjepart.
Inköp av djur från flera olika anläggningar (flera leverantörer).
Inköp av djur som inte är vaccinerade.
Brist på desinfektionsrutiner när ny rom läggs in på anläggningen.
Bristande möjligheter att hålla nyinkomna djur separat på anläggningen i början.

Identifiera risker i samband med förflyttning av djur

Våra identifierade risker

[illegible]

Identifiera risker i samband med vardagliga situationer

Förslag på innehåll

Användning av utrustning som även används i andra zoner på anläggningen eller på en helt annan anläggning.
Användning av transportbil som också används på andra anläggningar.
Fysiska skador på djuren som resultat av oförsiktig eller felaktig hantering.
Vatten tas från naturliga vattenområden utan rening.
Vatten pumpas ut helt orenat till recipient.
Blandning av djur som kommer från olika leverantörer eller anläggningar inom företaget.
Enkel tillgängligheten för besökare.
Personalens rörelsemönster mellan olika zoner och anläggningar.
Förekomst av predatorer eller andra vilda djur.
Renligheten på anläggningen.
Slaktverksamhet och hantering av döda djur eller förädling av döda djur på anläggningen.
Foderförvaring som inte är lämplig.
Eventuell påverkan av extrema väder ex översvämning eller torka
Andra verksamheter i området ex. sport- eller yrkesfiske, vattenbruk eller slakteri
Rutiner kring kontroll av dokumentation hos leverantörer
Övervakning av djurens hälsa (egen kontroll).
Kläckning och hantering av nykläckt rom

Identifiera risker i samband med vardagliga situationer

Våra identifierade risker

[illegible]

Förebyggande åtgärder

Förslag på innehåll

Dela upp anläggningen i olika zoner
Använd arbetskläder inne på anläggningen, gärna olika kläder i olika zoner.
Använd separat utrustning för olika zoner på anläggningen
Döda djur omhändertas enligt fastställda rutiner så att de inte kan sprida sjukdomar.
Användning av karantäner när nya djur kommer till anläggningen
Ta inte emot djur som visar kliniska symtom
Ta inte emot djur om inte transportören kan visa en korrekt ifylld loggbok
Ta inte emot besökare som inte är föranmälda
Håll foder torrt, kallt och på ett sätt så att skadedjur inte kommer i kontakt med det
Hantera djuren försiktigt så att de inte får fysiska skador
Utbilda all personal i smittskydd och djurhållning
Använd egen transportbil
Använd rovdjursfällor eller annat skydd så att inte rovdjuren kommer i kontakt med djuren
Ha tydliga instruktioner på anläggningen som beskriver vad personalen ska göra om de misstänker att djuren blivit sjuka
Städa regelbundet så ingen onödig utrustning ligger framme eller skräp förekommer
Journalför varje dag vad som händer på anläggningen så som dödlighet, förflyttningar och besökare
Desinfektera rum innan de förs in i lokaler där andra djur hålls
Ta enbart emot djur från andra anläggningar som omfattas av hälsokontroller av någon sort
Använd enbart en leverantör av levande djur eller använd eget material i produktionen

Förebyggande åtgärder

Åtgärder som ska vidtas på vår anläggning

[illegible]

Beredskapsplan

Förslag på innehåll

SITUATION	HUR DEN SKA HANTERAS
Dödlighet eller symtom som uppkommit hastigt eller som inte kan förklaras	Personalen ska journalföra dödligheten och meddela den biosäkerhetsansvariga på anläggningen Den biosäkerhetsansvariga kontakter Jordbruksverket eller en veterinär för rådgivning. Djuren och all utrustning ska hållas så att det inte finns risk för att smittan sprids till andra djur. Alla läkemedel som används och all behandling ska journalföras.
Dödlighet eller symtom fortgår trots behandling	Kontakta en veterinär eller Jordbruksverket för att få råd om hur du kan arbeta vidare. Se till att de sjuka djuren hålls separat från de som ännu inte insjuknat och begränsa tillgängligheten till dessa.
Behov av att omhänderta döda djur	Hitta en plats på anläggningen som passar för att samla alla döda djur enligt gällande regelverk för animaliska biprodukter. Du kan kontakta din kommun eller Jordbruksverket för att få råd. Se till att de döda djuren inte är åtkomliga för rovdjur eller att det inte finns risk för att de kommer i kontakt med levande djur på anläggningen eller i omgivningen.
Förekomst av en parasit som inte kräver föreskrivning av läkemedel	Journalför dödligheten hos djuren och försök uppskatta hur många djur som insjuknat. Rapportera kontinuerligt till biosäkerhetsansvarig. Biosäkerhetsansvarig eller annan som är utsedd på anläggningen ansvarar för sjukdomsförloppet. All behandling ska journalföras. Minska inte sjukligheten så ska en veterinär eller Jordbruksverket kontaktas.

Beredskapsplan

Vår beredskapsplan

SITUATION	HUR DEN SKA HANTERAS

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se